

Research Article

Development of a Lifelong Learning System through Competency-Based Short Courses for Teacher Education

Sasithorn Soparat*

Ph.D. (Science Education), Assistant Professor
College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University

*Corresponding author: sasithorn.s@pnru.ac.th

Received: August 25, 2025/ Revised: March 17, 2026/ Accepted: March 27, 2026

Abstract

The objectives of this research were to (1) study the guidelines for developing a lifelong learning system for teacher education (2) develop the short courses for lifelong in teacher education. The samples were (1) the 22 instructors in College of Teacher Education whom volunteer from the population of 49 instructors (2) the 10 informants in the focus group discussion comprising of 5 outsider experts from the universities modeling in lifelong learning and short courses development and 5 insider executive representatives from the institutions involving with lifelong learning settings. The research instrument consisted of (1) the focus group discussion form and (2) the test for understanding of writing learning outcomes. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, t-test, and content analysis. The research results were found that: (1) The guidelines for developing the lifelong learning system for teacher education were comprised of 1) the setting of lifelong learning model, 2) the components of short course program and the steps for requesting approval, and 3) the structure of online platform for lifelong learning which the evaluation results regarding the appropriateness and implementation of the lifelong learning system for the teacher education program showed an average score at a very good level ($\bar{x} = 4.71$) and (2) The result of short courses developing found that 1) the instructors in College of Teacher Education had the understanding of witting outcome-based education for short courses in significantly higher scores than before training ($\bar{x} = 5.00$) at the .01 level, and 2) there were 2 courses of competency-based education curriculum developed focusing on outcome-based education.

Keywords: Lifelong learning system, Credit bank, Teacher education, Short courses

บทความวิจัย

การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะสำหรับการผลิตครู

ศศิธร โสภารัตน์*

ปร.ด. (วิทยาศาสตร์ศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์
วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
*ผู้ประสานงาน: sasithorn.s@pnru.ac.th

วันรับบทความ: 25 สิงหาคม 2568/ วันแก้ไขบทความ: 17 มีนาคม 2569/ วันตอบรับบทความ: 27 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพลิกโฉมสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นการปรับระบบบริหาร หลักสูตร และการเรียนการสอนให้ทันสมัย เสริมสร้างผลิตครูที่มีสมรรถนะทางวิชาชีพและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากรในวิชาชีพครูให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวทางการดำเนินการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครู (2) พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตครูสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ (1) กลุ่มผู้พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตและมหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง จำนวน 22 คน ได้มาจากการสุ่มตามความสมัครใจจากประชากร จำนวน 49 คน (2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน โดย 5 คน เป็นอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่มาจากสถาบันที่เป็นแบบอย่างด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและหลักสูตรระยะสั้น และ อีก 5 คน เป็นอาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ (1) แบบการสนทนากลุ่ม และ (2) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับอาจารย์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า (1) ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อต่อการพลิกโฉมการผลิตครู มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะวิชาชีพครู 2) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ และ 3) โครงสร้างการทำงานในระบบคลังหน่วยกิต โดยผลการประเมินความเหมาะสมและการนำไปใช้ของระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.71$) และ (2) ผลการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น ประกอบด้วย 1) ผลการพัฒนาอาจารย์ พบว่าอาจารย์ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้ด้านการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับหลักสูตรระยะสั้นหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนอบรม ($\bar{X} = 5.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) หลังการฝึกอบรมได้ร่างหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะที่เขียนโดยอิงผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นต้นแบบจำนวน 2 หลักสูตร

คำสำคัญ: ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต, คลังหน่วยกิต, การผลิตครู, หลักสูตรระยะสั้น

บทนำ

จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกและสังคม ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องพัฒนาและปรับตัว เพื่อให้ประชาชนในประเทศอยู่ดีกินดี การพัฒนาคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนก็คือ การศึกษา โดยที่ผ่านมาการจัดการศึกษาที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้กับทุกคน หรือ one-size-fits-all education ที่เป็นการสอนแบบดั้งเดิมมุ่งเน้นการจดจำความรู้ ทำให้ผู้เรียนในระบบขาดสมรรถนะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานและการปรับตัวสำหรับโลกในอนาคต เช่นเดียวกับระบบการผลิตครูที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน พลิกโฉม เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อผลิตครูพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลกใหม่ที่ผู้เรียนควรได้เป็นผู้สร้างความรู้ ทักษะ และนวัตกรรม ผ่านการมีส่วนร่วมในการเลือกและวางแผนกระบวนการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายออนไลน์เพื่อเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ที่จะเปลี่ยนโลกในอนาคต (Xupravati et al., 2021; Smith et al., 2020) ดังนั้นการผลิตครูจึงมีการปรับเปลี่ยนจากการเน้นผลผลิต (Product-Oriented Approach) มาเป็นการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-Based Approach) คือการพิจารณาทักษะและความสามารถที่เกิดขึ้นทั้งในกระบวนการและผลลัพธ์ควบคู่กัน (Teachers' Council of Thailand, 2020; Ministry of Higher Education, 2022)

การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (Ministry of Education, 2010 ; Power & Maclean, 2013) แนวโน้มการศึกษาชาติให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในทุกช่วงเวลาของชีวิต และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาชาติโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นให้บุคคลได้เรียนและพัฒนาตามศักยภาพของตน (Chonpracha, 2019; Sungsi, 2023) และในปัจจุบันได้มีการนำระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank) มาเชื่อมโยงกับการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตจากการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง การฝึกอบรม การเรียนออนไลน์ หรือ ประสบการณ์การทำงาน มาเทียบโอนกันได้ ทำให้การเรียนรู้นอกห้องเรียนได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต และผู้เรียนสามารถออกแบบเส้นทางการเรียนของตนเองได้อย่างยืดหยุ่น เช่น การเรียนสะสมหน่วยกิตตามช่วงเวลาที่เหมาะสม หรือเรียนข้ามสถาบัน (Office of the Education Council, 2018 ; UNESCO, 2012) จึงเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อยกระดับทักษะให้ดีขึ้นและพัฒนาทักษะใหม่ที่จำเป็นต่อการทำงาน (Upskill & Reskill) ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาอาชีพในโลกยุคดิจิทัล (Saengpraew & Prompes, 2025) โดยปัจจุบันระบบคลังหน่วยกิต นำมาใช้เพื่อสะสมผลการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วยระบบย่อยที่ทำงานภายใต้หลักการสำคัญ คือ การรับรองผลการเรียนรู้และให้หน่วยกิตที่อิงอยู่บนหลักการศึกษาดำเนินชีวิต ได้แก่ 1) การสมัครของผู้ลงทะเบียน 2) การรับเข้า 3) การขอรับการรับรองผลการเรียนรู้เดิม 4) การเข้ารับการเรียนรู้ 5) การสะสมผลการเรียนรู้ 6) การวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ 7) การตรวจสอบและให้คุณวุฒิการศึกษา (Trakarnpairoj, 2019)

แม้ว่านโยบายด้านการศึกษาของประเทศจะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการนำระบบคลังหน่วยกิตมาใช้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะของกำลังคน แต่เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังขาดแนวทางสำหรับระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เชื่อมโยงกับการผลิตครูโดยตรง โดยเฉพาะการออกแบบกลไกที่บูรณาการการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู หลักสูตรระยะสั้น และระบบการสะสมหน่วยกิตเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับ ระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank) ในบริบทของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นในระดับนโยบายหรือ

การบริหารจัดการในภาพรวมของอุดมศึกษา ขณะทำงานวิจัยเชิงระบบที่ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ระบบดังกล่าว กับ การผลิตและพัฒนาครูในบริบทสถาบันผลิตครูของไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการศึกษาและ พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถเชื่อมโยงการผลิตครูฐานสมรรถนะกับกลไกของระบบคลังหน่วยกิต เพื่อ เปิดโอกาสให้บุคลากรในวิชาชีพครูสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ยุคดิจิทัล เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีการปฏิรูประบบการบริหาร ปรับเปลี่ยนหลักสูตรและ การเรียนการสอนให้ ทันสมัย เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยงานวิจัยและนวัตกรรม การผลิตกำลังคนคุณภาพสูง ตามเป้าหมายการพลิกโฉมสถาบันอุดมศึกษา (Re-inventing University) ของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สอ.ว.) งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อการผลิตครูให้มีสมรรถนะทางวิชาชีพและเปิด โอกาสให้บุคลากรในวิชาชีพครูสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาแนวทางการดำเนินการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครู
2. พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตครูสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง กับการผลิตครูและการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นในระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 5 คน และอาจารย์ประจำภายใน สถาบันที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารในส่วนงานส่งเสริมวิชาการ และงานวิทยบริการและเทคโนโลยี จำนวน 5 คน ภายใต กรอบแนวคิดประกอบด้วย 1) สมรรถนะทางวิชาชีพครู 2) การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ และ 3) การ พัฒนาค้นหาหน่วยกิตในระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับอุดมศึกษา ที่มีความสัมพันธ์เชิงกลไกประกอบด้วย ปัจจัย นำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ดังแสดงใน ภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาลักษณะของระบบคลังหน่วยกิตและหลักสูตรระยะสั้นที่เหมาะสมสำหรับรองรับการพัฒนาหลักสูตรศาสตร์ สำหรับนักศึกษาในระบบ และผู้เรียนที่อยู่ในระบบคลังหน่วยกิต

1. ประชุมสนทนากลุ่มโดยผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน จากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีการเปิดหลักสูตรระยะสั้น และมีระบบคลังหน่วยกิตรองรับผู้เรียน เครื่องมือวิจัยคือ แบบการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาร่างกรอบแนวคิดสำหรับรองรับคลังหน่วยกิตในสถาบัน โดยศึกษาเอกสารและนำผลการประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็น “ร่างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อต่อการพลิกโฉมการผลิตครู”

3. ตรวจสอบคุณภาพ “ร่างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อต่อการพลิกโฉมการผลิตครู” จากผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนที่ 2 ด้วยแบบประเมินคุณภาพด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC) โดยข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

4. จัดประชุมระดมความคิด เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการพัฒนา จัดการ และดูแลระบบคลังหน่วยกิตสำหรับให้บริการผู้เรียนในอนาคต มีผู้เกี่ยวข้อง 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารจากสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และกองคลัง และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอต่อสถาบันต่อไป

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ โดย

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะทางวิชาชีพครู เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดสมรรถนะทางวิชาชีพครูที่พึงประสงค์สำหรับสถาบัน ได้แก่ แหล่งข้อมูลจากคุรุสภา สมรรถนะบัณฑิตราชภัฏ และความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่บริการวิชาการ จากนั้นพิจารณาร่างกรอบแนวคิดสมรรถนะที่พึงประสงค์ผ่านการประชุมกลุ่มอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศาสตร์ เพื่อจัดทำหลักสูตรระยะสั้นสำหรับพัฒนาวิชาชีพครูต่อไป

2. พัฒนาเครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับอาจารย์ มีระดับความยากง่ายของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.5-0.7 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.4-0.6

3. เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาแบบสุ่มใจ (Volunteer Sampling) โดยเชิญชวนอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศาสตร์บัณฑิต และ ศาสตรมหาบัณฑิต ในสังกัดวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เข้าร่วมการวิจัย และมีผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมจำนวน 22 คนจากประชากร 49 คน

4. ประชุมอาจารย์เพื่อทำความเข้าใจ “ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อต่อการพลิกโฉมการผลิตครู” โดยมีการทดสอบก่อนและหลังการอบรมด้วย แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับอาจารย์

5. พัฒนาอาจารย์เขียนหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะเพื่อนำไปใช้ในระบบ ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่บริการวิชาการ สามารถพัฒนานตนเองในที่ตั้งโดยอบรมระยะสั้นแล้วนำชั่วโมงประสบการณ์มานับเป็นหน่วยกิตใช้ศึกษาต่อในระดับปริญญาได้ต่อเนื่อง ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ (1) ศึกษา

แนวทางการดำเนินการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครู และ (2) พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตครูสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวทางการดำเนินการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครู

จากการศึกษาเอกสาร การประชุมสนทนากลุ่มย่อยทั้งในส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกสถาบัน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกัระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครูภายในสถาบัน พบว่า “ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับการผลิตครู” ควรประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) สมรรถนะวิชาชีพครู 2) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ และ 3) ระบบคลังหน่วยกิต ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

1.1 สมรรถนะวิชาชีพครู จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะทางวิชาชีพครู และการประชุมสนทนากลุ่มย่อยในคณะกรรมการฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบัน ได้กำหนดสมรรถนะวิชาชีพครูที่มีความเฉพาะและสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของสถาบันสอดคล้องกับสมรรถนะบัณฑิตครูราชภัฏ (PTRU Model) เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นทางวิชาชีพครูที่จะพัฒนา จากนั้นจึงได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรหมวดวิชาชีพครูฐานสมรรถนะที่กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้แกนกลาง (Program Learning Outcome : PLO) และได้ออกแบบในลักษณะสหกิจศึกษา (Cooperative Education) ที่จัดให้มีการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ของนักศึกษาในสถาบันเข้ากับการปฏิบัติงานจริงในโรงเรียนเครือข่าย โดยกำหนดให้นักศึกษาในระดับปริญญาตรี ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 – 3 ออกปฏิบัติงานในสถานศึกษาในฐานะผู้ช่วยครูเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 90 ชั่วโมงในแต่ละปี และชั้นปีที่ 4 ในฐานะครูฝึกสอนปฏิบัติงานเต็มเวลา เป็นระยะเวลารวม 18 สัปดาห์ (ไม่น้อยกว่า 270 ชั่วโมง) เพื่อให้นักศึกษาสร้างความคุ้นเคยกับสภาพการทำงานจริงในโรงเรียน นำมาสู่การพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยมีการประชุมกำหนดร่างโครงสร้างหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ตาราง 1) และ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ตาราง 2) ดังนี้

ตาราง 1

ร่างโครงสร้างหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

โครงสร้างหลักสูตร		จำนวนหน่วยกิต
1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า	24
1.1 วิชาบังคับ		18
1.2 วิชาเลือก		6
2. หมวดวิชาเฉพาะ	ไม่น้อยกว่า	106
2.1 กลุ่มวิชาชีพครู		34
2.1.1 วิชาชีพครู		28
2.1.2 วิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา		6
2.2 กลุ่มวิชาเอก		72
2.2.1 วิชาเอกบังคับ		42
2.2.2 วิชาบูรณาการสาระความรู้ ศาสตร์การสอนและเทคโนโลยี (TPACK)		12
2.2.3 วิชาเอกเลือก		18
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า	6
จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	ไม่น้อยกว่า	136

จากตาราง 1 รายวิชาที่จะนำมาพิจารณาเพื่อเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครูสำหรับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จะเป็นรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป วิชาเอก และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยยกเว้นรายวิชาในกลุ่มวิชาชีพครูเพื่อให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง รายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และ ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2567 ซึ่งเมื่อพัฒนาหลักสูตรแล้วยังต้องนำไปดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะและระบบคลังหน่วยกิตเพื่อให้สอดคล้องกับข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ว่าด้วยการศึกษาตลอดชีวิตและระบบคลังหน่วยกิต พ.ศ. 2565 ก่อนการขออนุมัติเปิดสอนหลักสูตรจากสภามหาวิทยาลัย การรับทราบหลักสูตรจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม (สป.อว.) และการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาจากคุรุสภา ต่อไป

ตาราง 2

ร่างโครงสร้างหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

โครงสร้างหลักสูตร	จำนวนหน่วยกิต	
	แผน 1	แผน 2
1. หมวดวิชาสัมพันธ์	6	6
2. หมวดวิชาเฉพาะด้าน	21	27
2.1 วิชาบังคับ	12	12
2.2 วิชาเลือก	9	15
3. หมวดวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ		
3.1 วิทยานิพนธ์	12	-
3.2 การค้นคว้าอิสระ	-	6
4. หมวดวิชาเสริมพื้นฐาน (ไม่นับหน่วยกิต)	6	6
จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	ไม่น้อยกว่า 39	39

ตาราง 2 ออกแบบเพื่อผู้เรียนในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตซึ่งส่วนมากเป็นครูในพื้นที่บริการวิชาการของสถาบันที่ต้องการพัฒนาทักษะใหม่ที่จำเป็นและนำมาสะสมผลการเรียนรู้ในระบบการศึกษาตลอดชีวิต ดังนั้นรายวิชาที่จะนำมาพิจารณาเพื่อเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต จะเป็นรายวิชาในหมวดวิชาสัมพันธ์ หมวดวิชาเฉพาะด้าน และหมวดวิชาเสริมพื้นฐาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตจากการเรียนรู้นอกชั้นเรียนที่ได้รับจากการบริการวิชาการของสถาบัน ทั้งในรูปแบบการฝึกอบรม การเรียนออนไลน์ มาเทียบโอนได้ ซึ่งเมื่อพัฒนาหลักสูตรแล้วยังต้องนำไปดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะและระบบคลังหน่วยกิตเพื่อให้สอดคล้องกับข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ว่าด้วยการศึกษาตลอดชีวิตและระบบคลังหน่วยกิต พ.ศ. 2565 ก่อนการขออนุมัติเปิดสอนหลักสูตรจากสภามหาวิทยาลัย การรับทราบหลักสูตรจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม (สป.อว.) ต่อไป

1.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย

1.2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะทางวิชาชีพครู ได้แก่ แหล่งข้อมูลจากคุรุสภา สมรรถนะบัณฑิตครูราชภัฏ (PTRU Model: Professional Teacher of Rajabhat University)

1.2.2 ศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่บริการวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน

1.2.3 กำหนดกรอบแนวคิดสมรรถนะทางวิชาชีพครูที่จะพัฒนาแก่ผู้สนใจ ทั้งการพัฒนาทักษะเดิมให้เชี่ยวชาญขึ้น (Upskill) หรือ การเพิ่มประสิทธิภาพในงานปัจจุบัน (Reskill)

1.2.4 ประชุมกลุ่มคณาจารย์ในผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตร์ เพื่อจัดทำหลักสูตรหมวดวิชาชีพครู ใช้เป็นแกนในการจัดทำหลักสูตรระยะสั้นสำหรับพัฒนาวิชาชีพครู

1.2.5 พัฒนาหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งมีรายละเอียดการเขียนหลักสูตรประกอบด้วย 1) ชื่อหลักสูตร 2) ผู้รับผิดชอบหลักสูตร 3) หน่วยงานที่รับผิดชอบ 4) คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรและดำเนินการจัดการศึกษา 5) การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และเอกสารรับรองเมื่อสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร 6) ระยะเวลาของการเรียน 7) รูปแบบในการจัดการเรียนรู้ 8) หลักการและเหตุผลของหลักสูตร 9) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 10) กลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร 11) คุณสมบัติความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็นของหลักสูตร 12) การบริหารการเงิน 13) โครงสร้างหลักสูตร 14) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ 15) บทบาทของหน่วยงานความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตร

1.2.6 เสนอหลักสูตรในระบบการศึกษาตลอดชีวิตและระบบคลังหน่วยกิตต่อไป (ภาพประกอบ 2)

1.3 ระบบคลังหน่วยกิต

กระบวนการพัฒนาระบบคลังหน่วยกิต ประกอบด้วย

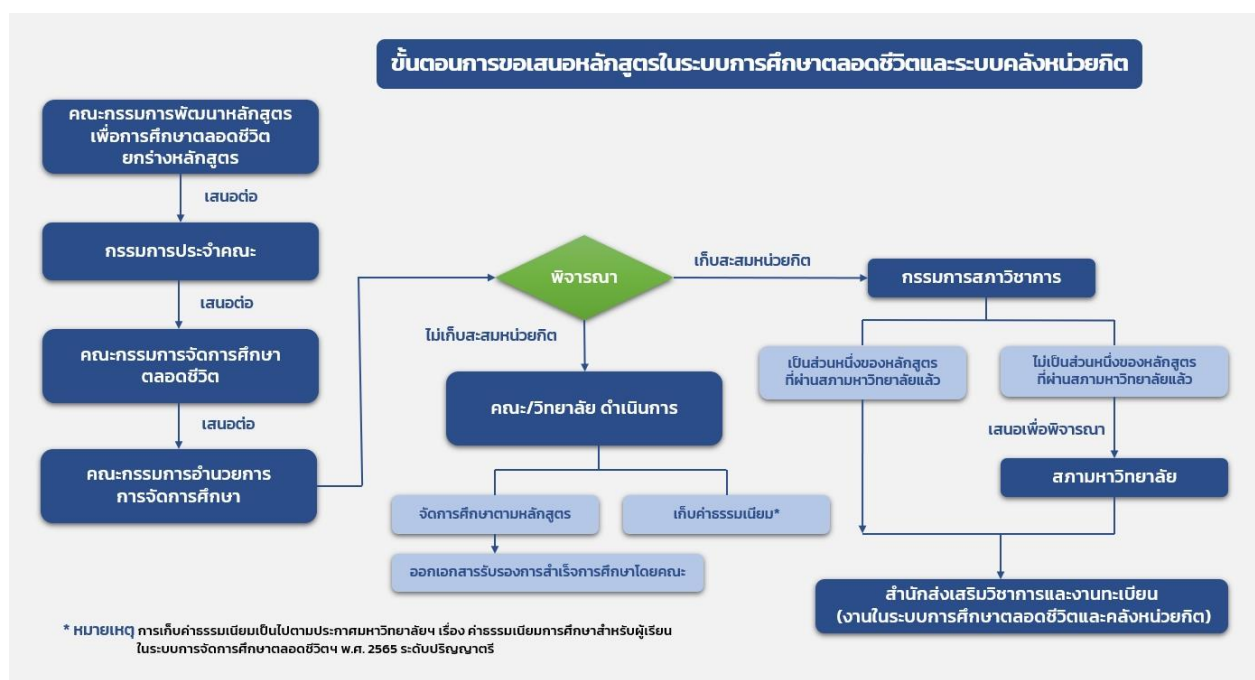
1.3.1 การประชุมสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกสถาบัน

1.3.2 การศึกษาดูงานในสถาบันที่มีการดำเนินงานด้านคลังหน่วยกิต

1.3.3 การประชุมกลุ่มย่อยกับคณะกรรมการการศึกษาตลอดชีวิตและระบบคลังหน่วยกิตของสถาบัน จนได้กรอบแนวทางระบบคลังหน่วยกิต (ภาพประกอบ 3)

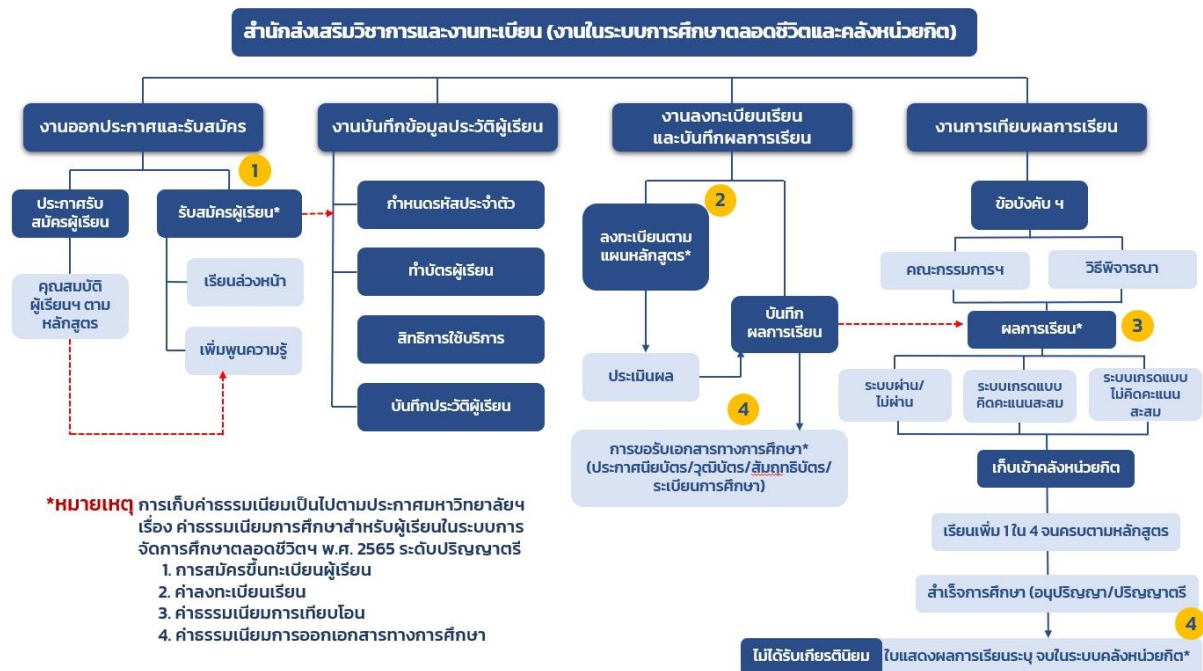
ภาพประกอบ 2

ขั้นตอนการขอเสนอหลักสูตรในระบบการศึกษาตลอดชีวิตและระบบคลังหน่วยกิต

ภาพประกอบ 3

งานในระบบการศึกษาตลอดชีวิตและคลังหน่วยกิตในส่วนของสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

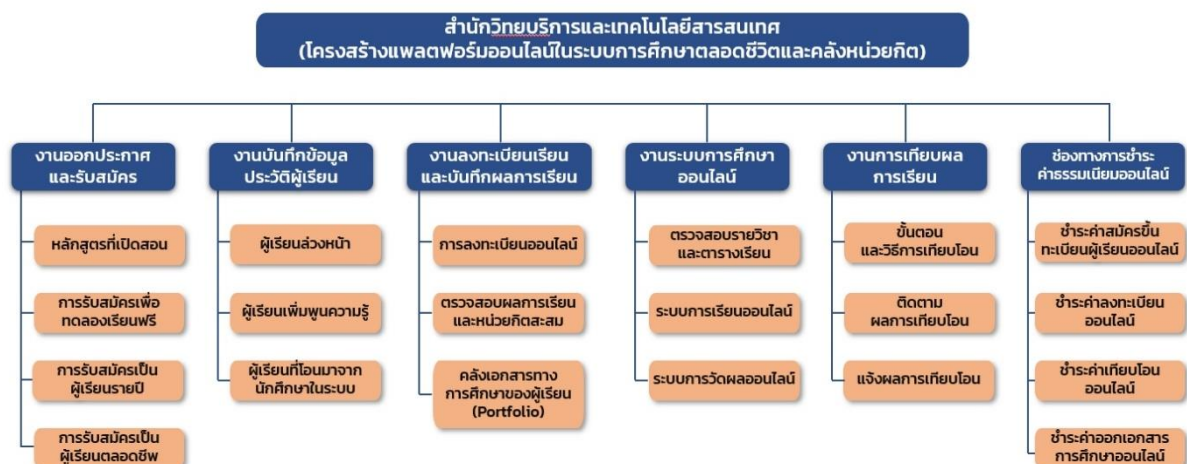
จากภาพประกอบ 3 แสดงให้เห็นถึงระบบการศึกษาตลอดชีวิตและคลังหน่วยกิตที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย

1. งานในระบบการศึกษาตลอดชีวิตและคลังหน่วยกิต รับผิดชอบโดยสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน ประกอบด้วยงาน 4 ส่วน ได้แก่ งานออกประกาศและรับสมัคร งานบันทึกข้อมูลประวัติผู้เรียน งานลงทะเบียนเรียน และบันทึกผลการเรียน และ งานการเทียบผลการเรียน

2. แพลตฟอร์มออนไลน์ในระบบการศึกษาตลอดชีวิตและคลังหน่วยกิต ประกอบด้วยงาน 6 ส่วน (ภาพประกอบ 4) ได้แก่ งานออกประกาศและรับสมัคร งานบันทึกข้อมูลประวัติผู้เรียน งานลงทะเบียนเรียนและบันทึกผลการเรียน งานระบบการศึกษาออนไลน์ งานการเทียบผลการเรียน และ ช่องทางการชำระค่าธรรมเนียมออนไลน์

ภาพประกอบ 4

โครงสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ในระบบการศึกษาตลอดชีวิตและคลังหน่วยกิตในส่วนของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.4 คุณภาพของระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครู

เมื่อได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ “ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อต่อการผลิตครู” ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ 1) สมรรถนะทางวิชาชีพครู 2) การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ 3) การพัฒนาคล้งหน่วยกิตในระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับอุดมศึกษา ได้นำมาประเมินความเหมาะสมและนำไปใช้ได้โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ผลดังนี้

ตาราง 3

ผลการประเมินความเหมาะสมและนำไปใช้ของกรอบแนวคิดระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อต่อการผลิตครู

กรอบแนวคิดระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อต่อการผลิตครู	ระดับความเหมาะสมและนำไปใช้		
	$\bar{X}$	แปลผล	S.D.
1. สมรรถนะวิชาชีพครู			
1.1 ปรัชญามหาวิชาชีพครู	5.00	มากที่สุด	0.00
1.2 วัตถุประสงค์ของมหาวิชาชีพครู	5.00	มากที่สุด	0.00
1.3 ผลลัพธ์การเรียนรู้มหาวิชาชีพครู	5.00	มากที่สุด	0.00
2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ			
2.1 ขั้นตอนการขอเสนอหลักสูตรระยะสั้น	4.80	มากที่สุด	0.45
2.2 แบบฟอร์มการเขียนหลักสูตรระยะสั้น	4.40	มาก	0.55
3. ระบบคล้งหน่วยกิต			
3.1 งานในระบบการศึกษาตลอดชีวิตและคล้งหน่วยกิต	4.60	มากที่สุด	0.55
3.2 โครงสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ในระบบการศึกษาตลอดชีวิตและคล้งหน่วยกิต	4.20	มาก	0.45
ค่าเฉลี่ยรวม	4.71	มากที่สุด	0.28

จากตาราง 3 จะเห็นว่าองค์ประกอบสมรรถนะวิชาชีพครูทั้ง 3 ด้านคือปรัชญา วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้มหาวิชาชีพมีค่ามากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) อาจเนื่องมาจากการได้รับการปรับแก้จากผู้ทรงคุณวุฒิจนสามารถนำไปใช้เรียบร้อยแล้ว แต่ในส่วนขององค์ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะและด้านระบบคล้งหน่วยกิตนั้นเป็นองค์ประกอบที่ยังอยู่ในกระบวนการนำเสนอต่อกรรมการในชั้นต่าง ๆ ซึ่งได้ดำเนินการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

2. พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตครูสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และ 2) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรดำเนินการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตครูสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาอาจารย์ด้านความรู้เกี่ยวกับการเขียนหลักสูตรระยะสั้น

ในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การพัฒนาอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรให้มีความสามารถในการออกแบบหลักสูตรระยะสั้นที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และการวัดผลฐานสมรรถนะ รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครูของสถาบัน เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องตามแนวทางการผลิตครูสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ตามเป้าหมาย

การฝึกอบรมครั้งนี้ ได้ดำเนินการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome : LO) ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการเขียนหลักสูตรระยะสั้นที่ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะในการออกแบบจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล โดยมีอาจารย์จำนวน 22 คน จาก 49 คน ที่ประสงค์ทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม (คิดเป็นร้อยละ 44.90) โดยเป็นแบบทดสอบจำนวน 5 ข้อ และผลการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมแสดงดังตาราง 4

ตาราง 4

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)

จำนวนอาจารย์ (คน)	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		df = n-1	t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
22	4.14	1.07	5.00	0.00	21	3.90*

* p<.01

จากตาราง 4 พบว่าอาจารย์ที่เข้ารับการฝึกอบรมการเขียนหลักสูตรระยะสั้นมีคะแนนความรู้ เกี่ยวกับการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยคะแนนความรู้ก่อนเรียนเฉลี่ย 4.14 คะแนน และเมื่อได้รับการฝึกอบรมแล้วมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 โดยเมื่อนำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังฝึกอบรมพบว่าคะแนนหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตครูสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลังจากที่อาจารย์ผู้รับผิดชอบได้รับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะให้สอดคล้องตามระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครูที่ออกแบบไว้ในระยะที่ 1 แล้ว ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเพื่อนำเสนอต่อสถาบัน ตามกระบวนการต่อไปนี้

2.2.1 ออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล (วิธีการประเมิน เครื่องมือการประเมิน คะแนนเต็ม และเกณฑ์การผ่าน) ให้สอดคล้องตามสมรรถนะวิชาชีพครู

2.2.2 ร่างเนื้อหาของหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ ผู้เรียนสามารถสะสมเก็บหน่วยกิตแล้วนำมาเทียบโอนในระบบคลังหน่วยกิตได้ โดยเนื้อหาของรายวิชาสามารถเลือกใช้เนื้อหาในลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 1) หลักสูตรระยะสั้นแบบรายวิชา สามารถเลือก 1 รายวิชาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรเดิม
- 2) หลักสูตรระยะสั้นแบบชุดวิชา สามารถเลือกรายวิชาที่มีอยู่เดิม ได้มากกว่า 1 รายวิชา แต่มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต และไม่เกิน 18 หน่วยกิต
- 3) หลักสูตรระยะสั้นสำหรับฝึกอบรม สามารถร่างเนื้อหาที่ไม่ใช่รายวิชาในหลักสูตรเดิมแต่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และส่งเสริมสมรรถนะหรือประสบการณ์ที่สอดคล้องกับวิชาชีพ โดยสามารถนำเทียบโอนหน่วยกิตได้กับรายวิชาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรเดิม

2.2.3 ดำเนินการเสนอหลักสูตรในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาและระบบคลังหน่วยกิตตามขั้นตอนของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยระยะที่ 1 (ภาพประกอบที่ 2)

ผลจากการดำเนินการเมื่อสิ้นสุดการวิจัยแล้วพบว่า ได้ร่างโครงสร้างหลักสูตรตามสมรรถนะทางวิชาชีพครูจำนวน 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรหมวดวิชาชีพครูสำหรับครุศาสตรบัณฑิต และ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ซึ่งใช้เป็นหลักสูตรต้นแบบสำหรับเป็นแนวทางให้หลักสูตรอื่น ๆ ต่อไป

อภิปรายผล

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาแนวทางการดำเนินการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครู และ (2) พัฒนาหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการผลิตครูสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. แนวทางระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับหลักสูตรการผลิตครูนี้ มีพื้นฐานจากการบูรณาการ 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะวิชาชีพครูตามมาตรฐานครูสภาและสมรรถนะบัณฑิตครูราชภัฏตามแนวทาง PTRU Model 2) การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ และ 3) ระบบคลังหน่วยกิตเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สะท้อนแนวโน้มสำคัญของการพัฒนาครูในระบบการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (Flexible learning pathways) และ การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง (Continuing Professional Development) โดยสามารถอภิปรายผลในมิติของนัยสำคัญได้ 2 ระดับ ดังนี้

1.1 การกำกับดูแลและนโยบายระดับสถาบัน (Governance Policy and Implication) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นและระบบคลังหน่วยกิตจำเป็นต้องมีโครงสร้างการกำกับดูแลเชิงนโยบายที่ชัดเจนในระดับสถาบัน โดยเฉพาะการบูรณาการระหว่าง คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย สำนักทะเบียนและประมวลผล และ สำนักวิทยบริการที่ดูแลระบบสารสนเทศทางการศึกษา เป็นต้น เพื่อบริหารจัดการสำหรับรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู (Lifelong Learning Ecosystem) ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาศักยภาพกำลังคนในทุกช่วงวัย (OECD, 2021; UNESCO, 2023) นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับ ระบบประกันคุณภาพการศึกษา (QA) เพื่อให้มั่นใจว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรระยะสั้นมีความสอดคล้องกับ มาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา (CHES, 2022) มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา และความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต มีความเชื่อมโยงกับสมรรถนะวิชาชีพครูอย่างชัดเจน นำผลการเรียนรู้ไปใช้ในกระบวนการเทียบโอนหน่วยกิตได้อย่างมีคุณภาพ

1.2 การนำไปใช้ในเชิงวิชาชีพครู (Professional Implication) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครู ตามกรอบมาตรฐานครูสภาและสมรรถนะบัณฑิตครูราชภัฏ (PTRU Model) โดยช่วยพัฒนาทักษะจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามความต้องการของครูเพื่อ Upskill / Reskill เช่น ด้านเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ การคิดขั้นสูงและนวัตกรรมในชั้นเรียน หรือ การทำงานร่วมกับชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงในบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ การใช้หลักสูตรระยะสั้นควบคู่กับระบบคลังหน่วยกิต สามารถพัฒนาไปสู่ระบบรับรองสมรรถนะหรือทักษะเฉพาะด้านขนาดเล็กที่เน้นการนำไปใช้จริงในการทำงานมากกว่าปริญญาบัตร (Micro-Credentials) สำหรับครู ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการส่งเสริมในระดับนานาชาติ เนื่องจากช่วยให้ครูสามารถได้ใบประกาศนียบัตร Digital Badge เมื่อผ่านการประเมิน (Tanprasert, 2021) ช่วยให้ครูใช้เวลาเรียนไม่นาน ยืดหยุ่น และตรงตามความต้องการ เป็นระบบเส้นทางการพัฒนาวิชาชีพครูแบบยืดหยุ่น (Flexible Professional Learning Pathways) ที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานจริงของครูในสถานศึกษา

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรที่เข้าร่วมในระบบคลังหน่วยกิตจากการวิจัยครั้งนี้ ได้หลักสูตรครุศาสตร์ฐานสมรรถนะที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ จำนวน 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต หมวดวิชาชีพครู และหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน นำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อเข้าร่วมในระบบคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครต่อไป โดยกระบวนการสำคัญที่ทำให้การพัฒนาหลักสูตรเข้าร่วมในระบบคลังหน่วยกิตได้ มาจากกระบวนการพัฒนาอาจารย์เพื่อเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับหลักสูตรฐาน

สมรรถนะและหลักสูตรระยะสั้น (Virutamasen et al., 2016; Thianboocha, 2016) และมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ในด้านการเตรียมความพร้อมของผู้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการวัดและประเมินผล (Siripongnapat & MangKhang, 2024) โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ใน 2 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถเป็นต้นแบบให้มหาวิทยาลัยนำไปขยายผลต่อไปในระบบคลังหน่วยกิตต่อไป อาศัยเงื่อนไขที่สำคัญ คือ 1) การพัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ การกำหนดเกณฑ์สมรรถนะ และการออกแบบร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ และ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ฐานสมรรถนะที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง หรือเชื่อมโยงกับงานในพื้นที่ พร้อมการวัดผลตามเกณฑ์มาตรฐานอาชีพ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังมีข้อจำกัดในบางประเด็น ได้แก่ ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome : LO) หลังเรียนของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ที่ได้คะแนนเต็ม 5 คะแนนทุกคน (S.D. = 0) เกิดเป็นผลกระทบจากข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีแนวโน้มไปทิศทางที่มาก (ceiling effect) ซึ่งอาจเกิดจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีพื้นฐานด้านการออกแบบหลักสูตรและผลลัพธ์การเรียนรู้อยู่แล้ว ยกเว้นบางคนที่ไม่ได้สังกัดคณะครุศาสตร์ ดังนั้นเมื่อผู้เข้าร่วมการอบรมเข้าใจหลักการสำคัญแล้ว จึงสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องทั้งหมด นอกจากนี้แบบทดสอบมีจำนวนเพียง 5 ข้อ จึงทำให้มีความไวในการจำแนกความสามารถของผู้ทำแบบทดสอบได้จำกัด สอดคล้องกับ Crocker & Algina (1986) อธิบายว่าแบบทดสอบที่มีจำนวนข้อจำกัดจะมีความเที่ยงและความสามารถในการจำแนกต่ำกว่าการทดสอบที่มีข้อจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การออกแบบจำนวนข้อสอบเพียง 5 ข้อนี้ มีเหตุผลในการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Assessment for Learning) ที่มุ่งเน้นนำข้อคำถามและคำตอบมาอภิปรายกันในระหว่างการอบรมโดยให้ข้อเสนอแนะโดยตรงจากผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถปรับแก้ความเข้าใจและฝึกเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ทันที (Black & Wiliam, 1998) จึงใช้ข้อคำถามจำนวนไม่มากแต่เป็นตัวแทนที่เป็นรูปธรรมส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมนำไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสถาบันผลิตครูควรนำระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับการผลิตครูไปประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านหลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะและระบบคลังหน่วยกิตที่รองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 สถาบันอุดมศึกษาควรจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตและคลังหน่วยกิต เพื่อทำหน้าที่พัฒนาและบริหารหลักสูตรระยะสั้น การสะสมและเทียบโอนหน่วยกิต และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับครูในสาขาที่ขาดแคลนหรือมีความเฉพาะทาง เช่น ครูการศึกษาพิเศษ ที่ตอบสนองความต้องการกำลังคนทางการศึกษาเฉพาะด้าน

2.2 ควรศึกษาประสิทธิผลของระบบคลังหน่วยกิตและหลักสูตรระยะสั้นต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูในระยะยาว เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการกำหนดนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตในระดับอุดมศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนโครงการย่อยภายใต้โปรแกรม 16 แผนงานวิจัยด้านการยกระดับการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในสถาบันอุดมศึกษา แผนงานย่อยการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนขั้นสูง ด้าน ววน. เพื่อการขับเคลื่อนการพลิกโฉมสถาบันอุดมศึกษาตามกลุ่มยุทธศาสตร์ ปี 2565

เอกสารอ้างอิง

- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7–74. DOI: 10.1080/0969595980050102
- Chonpracha, S. (2019). Lifelong education. *Al-Nur Journal of Graduate School of Fatoni University*, 14(26), 159-175. [in Thai]
- Crocker, L., & Algina, J. (1986). *Introduction to classical and modern test theory*. Harcourt, New York.
- Ministry of Education. (2010). *National Education Act B.E. 2542 (1999) and its amendments: (2nd revision) B.E. 2545 (2002) and (3rd revision) B.E. 2553 (2010)*.
http://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf [in Thai]
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022). *Ministerial regulation on the Thai Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2565 (2022)*.
https://www.mhesi.go.th/images/2565/T_1390028.PDF [in Thai]
- OECD (2021). *OECD skills outlook 2021: Learning for life*. OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/0ae365b4-en>.
- Office of the Education Council. (2018). *Credit bank system to promote lifelong learning*. Ministry of Education. [in Thai]
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education. (2022). *Announcement of the Higher Education Standards Committee on learning outcomes according to the Thai Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2022*. Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. [in Thai]
- Power, C. N., & Maclean, R. (2013). Lifelong learning: Meaning, challenges, and opportunities. In Maclean, R., Jagannathan, S., & Sarvi, J. (Eds.). (2013). *Skills development for inclusive and sustainable growth in developing Asia-pacific*. Springer.
- Saengpraew, D., & Prompes, P., (2025). Flexible learning: Enhancing learning opportunities in higher education in the digital age. *Journal of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 36(1); 25-36. [in Thai]
- Siripongnapat, V., & MangKhang, C. (2024). Nano-Learning Guidelines to Promote Lifelong Learning Skills of Students in The Next Normal Society. *Journal of Learning Sciences and Education*, 3(1); 1-24. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JLSEd/article/view/4439>
- Smith, A. N., Anderson, K. M., & Boomer, S. (2020). Digital learning in higher education: Insights into the changing educational landscape. *Journal of Educational Technology & Society*, 23(1), 109-122.
- Sungsri, S. (2023). Enabling students in higher education institutions to be lifelong learners. *Journal of Humanities & Social Science (JHUSOC)*, 21(1), 211–233.
<https://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.11> [in Thai]

- Tanprasert, K. (2021). Micro-credentials for Professional Development for Educator. *Journal of Learning Innovation and Technology*, 1(1): 33-43. [in Thai]
- Teachers' Council of Thailand. (2020). *Announcement of the Teachers' Council Committee on the details of knowledge standards and professional experience for teachers according to the Teachers' Council regulations on professional standards (4th edition), B.E. 2562 (2019)*. <https://ksp.or.th> [in Thai]
- The Commission on Higher Education Standards (CHES). (2022). *Notification of the higher education standards committee on the guidelines for the implementation of the credit bank system in higher education, B.E. 2565 (2022)*. Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. [in Thai].
- Thianboocha, A. (2016). A Curriculum for Higher Education Focusing on Competency-Based Achievement. *Journal of Chandrakasemsarn*, 22(43), 33-47. [in Thai]
- Trakarnpairoj, A. (2019). Thailand credit bank system for lifelong learning. *Journal of Education Research, Faculty of Education, Srinakharinwirot University*, 13(2), 193-206. [in Thai]
- UNESCO, Institute for Lifelong Learning. (2012). *Towards a lifelong learning system: Recognition, validation and accreditation of non-formal and informal learning*. Hamburg: UNESCO UIL.
- UNESCO. (2023). International trends of lifelong learning in higher education: research report. DOI: <https://doi.org/10.54675/DCZR7108>
- Virutamasen, P., Wongpreedee, K., Kumsook, K., and Phansuwan-Pujito, P. (2016). Competency Assessment for Branding Programs Development in Thailand's Higher Education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 228(1), 402-406.
- Xupravati, P., Siribunpitak, P., Usaho, C., Chaemchoy, S., & Narintarangkul Na Ayudhaya, S. (2021). System and drive mechanism for high performance teachers development supporting Thailand 4.0. *Journal of Education Naresuan University*, 23(3): 229-243. [in Thai]